

ÚVODNÍ SLOVO PŘEDSEDY PŘEDSTAVENSTVA DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR JUDr. ROSTISLAVA DVOŘÁKA

Vážené dámy, vážení pánové,
vážení družstevníci,

v tomto roce mně, stejně jako ostatním předsedům svazů v letech předchozích, připadl příjemný úkol uvést letošní vydání družstevního časopisu Czech Cooperator. Družstevní Asociace ČR je národní družstevní centrálou sdružující česká a moravská výrobní, bytová, spotřební a zemědělská družstva, která reprezentuje v České republice i v zahraničí. Ve spolupráci s členskými svazy hájí jejich společné zájmy při jednáních s představiteli vlády, jednotlivými ministerstvy, zastupitelskými orgány i státní správou. Dlouhodobě usilujeme o prohloubení informovanosti veřejnosti o hluboké historii, výhodách a formách družstevního podnikání v celém světě a o významu družstev pro českou ekonomiku. Rádi bychom v České republice docílili pro družstevní podnikání takových podmínek, jakými se družstva řídí v Anglii, Německu, Itálii, Francii a řadě dalších zemí, ve kterých tvoří družstva silnou ekonomickou základnu společenských, finančních, výrobních, obchodních, zemědělských, ale i bytových struktur.

Svaz českých a moravských výrobních družstev, jehož jsem předsedou, zastupuje výrobní družstva, tedy především malé a střední české firmy, které udržují a stabilizují zaměstnanost ve všech regionech napříč celou naší republikou. Vytváříme kvalitní pracovní místa, vyrábíme širokou škálu spotřebního zboží, zajišťujeme kvalitní služby veřejnosti a nezastupitelnou roli hrají družstva také v zaměstnávání zdravotně postižených osob. Stejně důležitá jsou pro hospodářství České republiky a naši společnost družstva bytová, spotřební a zemědělská. Permanentně se snažíme zejména našim politikům o činnosti družstev podávat informace a dostatečně vysvětlovat jejich roli pro hospodářství ČR. Je to obtížný úkol a výsledky odpovídají úrovni naší soudobé politické kultury. Neustálé neodborné zásahy do léty ověřených pravidel legislativy, hospodářství, školství, zdravotnictví a s nimi spojené ideologickými proudy zatížené kroky, postrádající zkušenost a odbornost, často přináší destruktivní výsledky s obrovskými celospolečenskými ztrátami.

Družstevním společenstvem se v uplynulých pěti letech, tedy v době ekonomického růstu, dařilo, nicméně některé politické zásahy do hospodářské sféry provedené v poslední době začínají bránit v dalším rozvoji. Jedná se například o každoroční skokové navyšování minimální mzdy a výrazný celkový růst mezd nepodložených rentabilní produktivitou práce, přetrvávající nedostatek pracovníků, pokračující destrukci učňovského a středního odborného školství, nedostatečnou a přetíženou infrastrukturu a v tomto výčtu bych mohl pokračovat. Současné vládě nelze upřít dobré záměry a výsledky, ale přes veškerou snahu nedokáže vlivem politické rivality projevit v řešení problémů dostatečnou a odpovídající pružnost, rychlost, a především potřebnou rozhodnost, koncepčnost a kompetenci. Většina problémů,

a to i těch nejzávažnějších, se v České republice řeší nikoliv systémově, ale až když doslova hoří střecha nad hlavou.

Přestože, že jsme v posledních letech měli velmi dobrou dynamiku hospodářského rozvoje a tomu odpovídající vynikající výsledky, není před námi dobrý předpoklad pro nadcházející roky, ve kterých nás bezesporu čeká ekonomické zpomalení. Z řady družstev máme pozitivní informace, že by se jich zhoršení dynamiky českého a evropského hospodářství nemělo významněji dotknout. Jde zejména o firmy vyrábějící vlastní produkty, které nejsou závislé na práci ve mzdě a výrobě komponent pro zahraniční kapitál a mají zajištěn přímý odbyt s odpovídající přidanou hodnotou. Jsou však obory a velké množství firem které zasaženy budou. Přesto jsem přesvědčen, že se družstva dokáží se zpomalením růstu ekonomiky úspěšně vyrovnat. Za více jak 150 let své existence družstva prokázala svoji odolnost v řadě krizových období, ve kterých udržela svou pozici, obstála v existenčním boji na trhu, udržela zaměstnanost a nepodlehla negativním vlivům nadnárodních společností. Přínos malých a středních firem a zejména družstev v tomto směru opakovaně uznal i Evropský parlament, který několikrát vyzval vlády členských zemí EU k podpoře rozvoje družstevních podniků jako stabilizátoru zaměstnanosti a ekonomiky. Vlády a politici České republiky mají v tomto směru za posledních třicet let vůči družstevníkům zatím velký dluh. Věřme, že ho konečně začnou splácet.

AKTUÁLNÍ INFORMACE Z ČINNOSTI ČLENSKÝCH SVAZŮ DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČESKÉ REPUBLIKY

SVAZ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH VÝROBNÍCH DRUŽSTEV

text: Mgr. Rodan Svoboda, SČMVD

Svaz českých a moravských výrobních družstev se v roce 2019 zaměřil na oblasti své činnosti, které jsou pro jeho členská výrobní družstva zcela zásadní. Jako jeden z největších a nejvýznamnějších svazů zaměstnavatelů v České republice zastupuje a hájí oprávněné zájmy výrobních družstev při jednáních s vládou, ministerstvy a ostatními státními a veřejnými institucemi. Svým členům poskytuje profesionální servis odborných činností a služeb ve všech stěžejních oblastech podnikání, které podle jejich požadavků a potřeb dále zlepšuje a rozšiřuje.

Společné zájmy členských výrobních družstev svaz prosazuje s cílem zlepšit podnikatelské prostředí a podmínky pro malé a střední firmy a výrobní podniky. Významně se zasazuje o řešení aktuálních a bohužel i přetrvávajících problémů, které tíží nejenom výrobní družstva, ale většinu českých firem. Předně mezi ně patří nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců, každoroční skokové zvyšování minimální mzdy a výrazný růst mezd obecně, jejichž výše se začíná stávat pro řadu zaměstnavatelů neúnosnou. České firmy, které pracují ve většině jako subdodavatelé nebo ve mzdě, mohou jen těžko konkurovat mzdovým podmínkám v zahraničních společnostech, což může vést při přetrvávajícím nedostatku pracovníků k postupné likvidaci průmyslu v českých rukách.

Svaz s požadavky odborářů, kteří k jejich prosazení využívají především nedostatek pracovníků na trhu práce, zásadně nesushlasí, protože tlak na růst mezd není podložen ekonomickými výsledky. V době zpomalování české ekonomiky bude mít růst mezd nad úroveň produktivity práce například v oděvní výrobě nebo službách významně negativní vliv. Zástupci svazu ekonomické souvislosti růstu mezd představitelům odborů i některým zástupcům politické reprezentace vysvětlují, protože současná nepromyšlená politická rozhodnutí mohou mít v budoucnosti pro řadu odvětví českého hospodářství nevratné důsledky.

Každoročním růstem minimální mzdy jsou obzvlášť negativně zasaženi zaměstnavatelé zdravotně postižených osob (OZP), kteří se v České republice pohybují na nechráněném trhu v konkurenci běžných firem a ze své podstaty mají zaměstnance s výrazně nižším pracovním výkonem. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR kompenzuje růst minimální mzdy formou navyšování příspěvků na zaměstnávání OZP, stávající systém však provázají přetrvávající problémy. Svaz, který mezi členskými výrobními družstvy sdružuje také přes 40 výrobních družstev invalidů, tj. zaměstnavatelů více než 50 % OZP, na ně dlouhodobě upozorňuje a prosazuje systémové změny.

Zásadním nedostatkem stávající praxe je limit příspěvku, který je již od roku 2008 daný zákonem v absolutní výši, již lze změnit pouze dílčí novelou zákona o zaměstnanosti. Poslanecká sněmovna PČR však pravidelně nestihá novelizaci před koncem roku projednat, a zvýšení příspěvku je tak z důvodu politické situace schvalováno zpětně až na začátku následujícího roku, kdy by již mělo být účinné, přičemž termín se stále posouvá. V roce 2019 bylo zvýšení příspěvku schváleno dokonce až v listopadu. Řada zaměstnavatelů tak byla nucena vykrytí vzniklou ztrátou z rozvojových, respektive investičních prostředků. Systémovým řešením, jež by zaměstnavatelům OZP přineslo potřebnou jistotu, by bylo přijetí návrhu valorizace podle stanovené minimální mzdy, který svaz ve spolupráci s dalšími zástupci zaměstnavatelů prosazuje již od roku 2014. Valorizace by vyřešila každoroční čekání na zpožděné zvyšování příspěvku, které vážně ohrožuje nejenom zaměstnavatele, ale i desítky tisíc důležitých pracovních míst.

Otázka mezd přímo souvisí se strukturou českého hospodářství, které svaz věnuje pozornost již od roku 2012, kdy zpracoval a následně předložil vládě Projekt restrukturalizace hospodářství ČR. Projekt, jenž je zaměřen na postupné oslabení výroby ve mzdě a nerentabilní produkce českých podniků jako výrobců komponent a subdodavatelů zejména zahraničních firem, byl postupně předložen všem vládám a v roce 2019 se konečně přiblížil své realizaci. Vláda premiéra Andreje Babiše v lednu 2019 schválila Inovační strategii ČR 2019–2030, která obsahuje klíčové záměry zmíněného svazového projektu. Přijatá strategie by měla posílit českou ekonomiku, snížit závislost na zahraničním kapitálu a zajistit posílení vlastního produktu českých firem, který má vyšší přidanou hodnotu.

Svaz v uplynulém roce usiloval o nápravu také dalších závažných problémů českého hospodářství, mezi něž patří nefungující dopravní infrastruktura, přetížená tranzitní kamionovou dopravou, nebo nesystémovost českého středního odborného a učňov-

ského školství, které je jednou z hlavních příčin nedostatku zaměstnanců v určitých oborech. Již před zrušením karenční doby svaz upozorňoval na opětovné zvýšení krátkodobé nemocnosti a negativní ekonomické důsledky pro zaměstnavatele. Prvních šest měsíců po znovuzavedení proplácení prvních tří dnů nemoci je zjevné, že se obavy svazu naplnily a nemocnost se v některých oborech skutečně zvýšila.

Z hlediska dalšího směřování svazu byl rok 2019 zcela zásadní. V červnu se v Nymburku uskutečnilo 28. valné shromáždění SČMVD, na němž přítomní delegáti členských družstev zvolili předsedu, představenstvo a kontrolní komisi svazu pro funkční období 2019–2023. Předsedou byl znovu zvolen JUDr. Rostislav Dvořák, který stojí v čele svazu již třetí funkční období. Prvním místopředsedou byl zvolen Ing. Leo Doseděl, předseda Moděvy Konice, místopředsedou pro řešení problematiky družstev sídlících na území Čech Ing. Martin Beran, předseda Dřevotvaru Jablonné nad Orlicí, a místopředsedkyní pro řešení problematiky družstev sídlících na území Moravy Jana Malá, předsedkyně Moravské ústředny Brno.

Zásadní oblastí činnosti svazu i v aktuálním funkčním období představenstva zůstává poskytování profesionálních služeb členským družstvům. Okruh odborných služeb a poradenství je průběžně rozšiřován podle potřeb a podnětů družstev a stávající služby jsou dále zdokonalovány. Odborní pracovníci svazu družstvům poskytují právní, finanční a daňové poradenství, poradenství v oblasti investičního rozvoje, zpracování projektů z programů strukturálních fondů, ale také v oblastech ekologie, exportu, marketingu a zaměstnávání zdravotně postižených osob. S poradenstvím je přímo spojena organizace vzdělávacích akcí a školení pro zaměstnance družstev, o které je stabilně velký zájem.

Svaz členskými družstvy zajišťuje společné nákupy, které jim snižují náklady a zvyšují tak jejich konkurenceschopnost. Členství ve svazu

Celorepubliková porada SČMVD 2019

SČMVD Výrobní družstvo roku 2018, kategorie družstev zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením

Společná expozice výrobních družstev na mezinárodním veletrhu módy STYL v Brně

přináší výrobním družstvům mimo jiné také možnost vzájemné výrobní kooperace s dalšími českými a moravskými výrobními družstvy i navázání spolupráce a kooperací s družstvy ze zahraničí. Do organizační činnosti svazu patří také společné účasti členských družstev na předních českých i zahraničních výstavách a veletrzích. Družstva se v loňském roce pod záštitou svazu zúčastnila mezinárodních veletrhů módy a koženého zboží Styl a Kabo v Brně, největšího světového veletrhu hraček a potřeb pro děti Spielwarenmesse v Norimberku nebo agrolonu Země živilka v Českých Budějovicích.

Závěr roku každoročně patří pravidelné podzimní Celorepubliková poradě SČMVD, která je nejen příležitostí pro vzájemné setkávání představitelů výrobních družstev, ale i zajímavou možností přímého dialogu mezi zástupci významných českých zaměstnavatelů a představiteli vlády nebo významných institucí. V roce 2019 byli k jednání porady přizváni vicepremiér a ministr průmyslu a obchodu doc. Ing. Karel Havlíček, Ph.D., MBA, a hlavní analytik ČSOB Ing. Petr Dufek. Obdobně jako v předchozích letech poradě potvrdila zájem představitelů výrobních družstev o konfrontaci vlastních praktických zkušeností a reálných potřeb s přístupem vlády.

Česká výrobní družstva jsou dynamickými a prosperujícími podniky, které využívají moderních výrobních technologií, a jsou úspěšná na domácím i náročných zahraničních trzích. Důkazem konkurenceschopnosti a úspěšnosti družstevní formy podnikání jsou na jedné straně dlouhodobě výborné ekonomické výsledky, kterých výrobní družstva dosahují, ale také častá ocenění pro družstva a jejich manažery v nejprestížnějších českých podnikatelských a manažerských soutěžích, mezi které patří Českých 100 nejlepších, Manažer roku, Firma roku nebo Marketér roku.

V silné konkurenci nejlepších českých firem v soutěži Českých 100 nejlepších 2019 bylo v kategorii Zaměstnanost & Výrobní družstevnictví oceněno šest výrobních družstev – Granát Turnov, Kovobel Domažlice, Plzeňské dílo, Solea CZ, Tvar Pardubice a Tvar Klatovy. Manažeři výrobních družstev se umístili také mezi finalisty Manažera roku 2018 a ve významné marketingové soutěži Marketér roku 2018 uspěl Miroslav Krátký, obchodní ředitel družstva Dřevotvar Jablonné nad Orlicí, který získal ocenění Malý delfin.

V neposlední řadě svaz každoročně vyhlašuje vlastní soutěže Výrobní družstvo roku a Design a Inovace VD, které mají za cíl podpořit aktivitu družstev, motivovat je v oblastech výroby, obchodu a poskytování služeb a přispět ke zvýšení jejich inovativnosti a konkurenceschopnosti. Výsledky 8. ročníku soutěže Výrobní družstvo roku byly slavnostně vyhlášeny na červnovém 28. Valném shromáždění SČMVD v Nymburku. Výrobní družstva jsou v soutěži rozdělena do dvou kategorií: družstva s nejlepšími ekonomickými výsledky a družstva zaměstnávající osoby se zdravotním postižením. První místo v kategorii družstev s nejlepšími ekonomickými výsledky obsadilo Dřevozpracující družstvo Lukavec, na druhém se umístil Kovobel Domažlice a třetí byla Oděva Třebíč. V kategorii družstev zaměstnávajících osoby se zdravotním postižením obsadila první místo Otava Písek, na druhém se umístila Služba České Budějovice a třetí byla Integra Zlín.

Více informací o aktuální činnosti Svazu českých a moravských výrobních družstev je možné získat z časopisu Výrobní družstevnictví, na webových stránkách www.scmvd.cz, případně se lze obrátit přímo na odborné pracovníky svazu.

SVAZ ČESKÝCH A MORAVSKÝCH SPOTŘEBNÍCH DRUŽSTEV

text: Mgr. Lukáš Němčík

Spotřební družstva vystupující pod společnou značkou COOP se v roce 2019 soustředila ve velké míře na inovace i řešení menších prodejen v regionech. Malé prodejny jsou dlouhodobě ve špatné situaci, a to pro růst nákladů a mezd společně s nižší koupěschopností obyvatel. Kvůli tomu se snaží spotřební družstva komunikovat s obcemi, kraji i státem tuto problematiku a najít společné řešení podpory takových prodejen pro zajištění služeb místních obyvatel. Naopak velký rozvoj nastal v oblasti modernizace prodejen a zavádění dalších technologií. Na některých prodejnách tak byly spuštěny samoobslužné pokladny nebo byly otevřeny nízkoenergetické prodejny. Díky modernizacím vzhledu prodejen se stává COOP více populární i ve městech, kdy některá spotřební družstva otevřela prodejny v nových obchodních centrech, poprvé od roku 1990. Dlouhodobě se pak Svaz českých a moravských spotřebních družstev věnuje otázce nakládání s odpady, ekologii nebo projektům ve spolupráci s kolegy ze zahraničních družstev.

Největší maloobchodní síť v České republice COOP spouští dlouhodobou kampaň na podporu třídění a odpovědného přístupu k přírodě.

COOP připravil po konzultaci s odborníky a zájmovými organizacemi velkou kampaň, ve které bude zákazníkům představovat odpovědný přístup k přírodě, a zároveň zavádí novinky na prodejny v podobě ekologičtějších odnosných tašek nebo programu pro domácnosti. Vše pod heslem: „Společná věc.“

„I když jsme doposud nic k otázce ekologie celostátně nekomunikovali, družstva ve Skupině COOP se věnují této problematice již řadu let. Nyní chceme toto úsilí dále podpořit i v duchu aktivit Ministerstva životního prostředí ČR, Evropské unie nebo jiných zájmových organizací. Proto jsme také tuto kampaň připravovali řadu

měsíců. Naše družstva provozují kolem 2 600 prodejen a příprava takové kampaně trvá výrazně déle než u jiných řetězců s pár desítkami prodejen," uvádí Pavel Březina, předseda Svazu českých a moravských spotřebních družstev (Skupina COOP). Kampaň je prováděna speciální komunikační kampaní s výraznou grafikou, při jejíž přípravě se COOP inspiroval i příklady od jiných družstev v Evropě, která jsou často nejen lídry na trhu, ale právě i v environmentální otázce. Například kolegové ze španělských družstev Eroski získali ocenění coby nejekologičtější obchodník.

„Během kampaně budeme zákazníkům vysvětlovat smysl správného třídění, ochranu přírody nebo potřebu opakovaného využívání odnosných tašek nejdříve pro nákupy a na konci jejich životnosti ke správnému vyřazení odpadů. Právě tašky může prodejce velmi ovlivnit. A tak jsme po konzultaci s odborníky zavedli nové typy obalů, které ponese heslo kampaně a zároveň budou vyrobeny z ekologicky šetrnějších materiálů. Celkově se pak jedná o miliony kusů tašek na následující období a tím i o menší ekologickou zátěž," uvádí Lukáš Němčík za Skupinu COOP.

I když je v České republice dosahováno jedno z nejvyšších procent úspěšného třídění v Evropě, stále je potenciál ke zlepšení, a hlavně k lepšímu používání stávajících materiálů. „Mnoho tun odpadů vzniká jen proto, že mnozí zákazníci zakoupí tašku na prodejně, několikrát ji využijí a pak vyhodí. Taková taška má však mnohem delší životnost a čím déle se používá, tím méně surovin a energie je potřeba k výrobě nových. COOP v této oblasti hodně vsází na recyklované materiály, aby tak nebylo nutné produkovat nové plasty," uvádí Němčík.

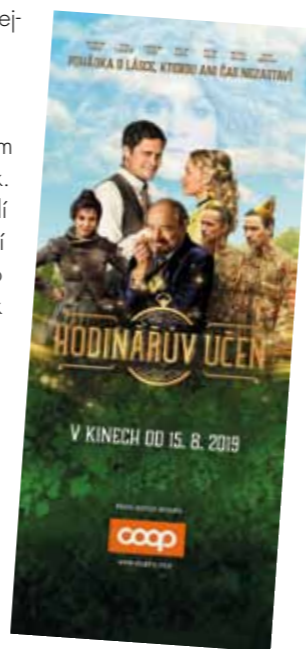

Nové technologie na prodejních COOP

Rozvoj moderních technologií doprovází Vánoce v prodejnách COOP. V průběhu roku byly na prodejny Terno nainstalovány automatické pokladní systémy, které výrazně zrychlí nákup a zvyšují pohodlí zákazníků. Tento systém doplnily ještě automatické nákupy s pomocí ručních skenerů. Zavádění nových technologií je jednou z forem rozvoje prodejen a díky tomu rostou tržby Skupiny COOP i přesto, že se malé vesnické prodejny naopak propadají do ztrát. COOP se dlouhodobě snaží zpříjemnit zákazníkům nákupní prostředí a vzhledem k nízké nezaměstnanosti jsou automatické pokladny logickým krokem. Spotřební družstvo Jednota České Budějovice, které supermarket Terno provozuje, se inspirovalo při jejich zavádění i zkušenostmi od kolegů z družstev v Evropě, kde tyto systémy již fungují. Kromě toho najdou zákazníci o letošních svátcích v prodejnách COOP i další novinky.

COOP Pohádky

Skupina COOP se stala již druhým rokem partnerem vánočních pohádek. V roce 2019 tak v čase Vánoc uvidí diváci v České televizi pohádku Čertí brko, kde je COOP partnerem, a do kin vstoupil v roce 2019 také snímek Hodinářův učeň, který bude nasazen v televizi na Vánoce 2020. Spolupráce na produkci těchto tradičních vánočních pohádek odpovídá konceptu Skupiny COOP coby tradičního tuzemského prodejce se silným regionálním působením a vztahem k tradicím.

Nová prodejna COOP ve Vsetíně

Spotřební družstvo COOP HB otevřelo poprvé od roku 1990 prodejnu v nové nákupní galerii. Stalo se tak v roce 2019 ve Vsetíně. Desítky prodejen obchodní galerie doplňuje velká prodejna COOP, která zaujme svým moderním designem a nabídne zákazníkům odpovídající komfort.

Nová nákupní galerie byla postavena vedle vlakového nádraží ve Vsetíně a do budoucna po rekonstrukci nádraží mají tvořit nový atraktivní prvek ve městě.

ZEMĚDĚLSKÝ SVAZ ČESKÉ REPUBLIKY

text: Ing. Vladimír Pícha

Podpora družstevnictví je dlouhodobě jednou z pěti základních programových priorit Zemědělského svazu, což potvrdily i závěry Celostátní konference svazu v listopadu 2018. Součástí činnosti svazu v této oblasti je zejména důsledná obhajoba tradičních družstevních principů a specifík, a to zejména, kromě jiného, vždy v souvislosti s nejrůznějšími legislativními návrhy na změny právních předpisů, týkajících se družstev.

Této činnosti se věnuje zejména specifický orgán svazu – Družstevní rada. Svaz dlouhodobě prosazuje sdružování zemědělských producentů ke společnému odbytu jejich produkce, neboť je to jeden z mála účinných nástrojů k posílení zemědělce-producenta v rámci celé výrobní vertikály. Právě v tomto směru ČR výrazně za vyspělými zeměmi EU zaostává. Aktuálně proto svaz napomáhá sdružování fungujících odbytových družstev, podporuje je a jedná v této věci i s Úřadem na ochranu hospodářské soutěže. Snahou svazu je i iniciace a vznik odbytových družstev pro širší spektrum zemědělských komodit, neboť dosud v ČR působí pouze odbytová družstva pro komoditu mléko a ovoce a zeleninu. Přínosem pro zemědělce by nepochybně bylo i vybudování vlastních zpracovatelských kapacit. Proto svaz již více než rok zjišťuje možnosti a podmínky vybudování vlastní mlékárny, a to ve spolupráci s mlékařským odbytovými družstvy a zahraničními subjekty.

Na svazu se dlouhodobě zasazujeme o to, aby se rozměr zemědělství v ČR udržel (a to včetně živočišné výroby i citlivých komodit), abychom udrželi komparativní výhody spočívající ve velkých zemědělských podnicích. Potýkáme se i s řadou překážek: Ministerstvo zemědělství chce podmínky pro podnikání v zemědělství ještě více zpřísnit, připravilo např. přelomový návrh nařízení od r. 2021 vyžadující povinné snížení výměry jedné plodiny max.

na 30 ha (pokud si chce podnik udržet nárok na přímé platby a na program rozvoje venkova). K tomu Brusel zřejmě bude pokračovat ve vytváření nerovných podmínek pro různé členské země i pro různé podnikatelské formy na trhu, zdůrazňovat zelený přístup, agro-envi opatření i péči o životní prostředí (přitom zemědělství zdaleka nepatří k největším znečišťovatelům), bude zřejmě pokračovat v povinné degresivitě a zastopování podpor, což by se mohlo podílet na likvidaci tuzemské produkce včetně velkých podniků, kde je zastoupena většina živočišné výroby (a s tím je spojený další úbytek potravinové soběstačnosti ČR).

I z toho důvodu nabývá na významu osvěta laické veřejnosti. Jednou z aktivit jsou Dny českého zemědělství, které jsme v letošním roce zorganizovali. Pro příští rok tento model zopakujeme a v červnu se v průběhu dvou víkendů otevřou dveře desítek zemědělských podniků v celé republice.

Dny českého zemědělství v zemědělských podnicích, na farmách a školních statcích po celé republice se v roce 2019 staly stěžejní akcí Zemědělského svazu ČR. Tato stavovská organizace totiž usiluje o to, aby veřejnost vnímala zemědělství takové, jaké ve skutečnosti je, ne podle toho, jak jej líčí mnohá média a jaký obraz koluje internetem.

Proto se svaz rozhodl dát podnět k otevření bran zemědělských podniků nejen pro školy, ale také pro širokou veřejnost, hosty i politiky. Většina zemědělců otevřela dveře do svých areálů v termínu 14. a 15. června 2019 a podle svých možností pozvala děti z mateřských a základních škol na poutavý program.

„Většina dětí dnes nemá možnost podívat se zblízka k hospodářským zvířatům, do stájí ke kravám, pohladit si telátko, či dokonce si vlézt do kabiny traktoru, nebo dokonce kombajnu. A to je bohužel skutečnost i dětí z vesnic,“ uvedl Martin Pýcha, předseda Zemědělského svazu, který dal podnět k tomu, aby se děti i veřejnost se zemědělstvím seznámili napřímo.

Ke Dnům českého zemědělství se připojilo celkem 59 zemědělských podniků, farem a školních statků napříč celou vlastí. Dvě třetiny z nich otevřely brány právě v červnovém termínu. Další se ještě připojí v průběhu roku. Doposud navštívilo Dny českého zemědělství téměř 25 tisíc návštěvníků, z nichž bylo 11 tisíc dětí. Pátek dopoledne patřil školám, odpoledne či v sobotu již byly brány otevřené veřejnosti.

A ohlasy? Děti byly naprosto nadšené, děkovaly i učitelky základních i mateřských škol. Dětem se prý vůbec nechtělo z podniku pryč. Bodejť by ne, když kromě krásných prohlídek stájí a zemědělských strojů si mohly navíc i zasoutěžit v poznávání zvířat, plodin, strojů a semínek, či si projít naučnou stezku a k tomu také vyhrát drobnou odměnu, či dokonce knížečku o poslání zemědělství. Naučné materiály pro všechny nechal vyrobit Zemědělský svaz ČR s podporou Ministerstva zemědělství. Ve většině podniků nejen na malé návštěvníky navíc čekalo i drobné občerstvení, a někde dokonce i velmi zajímavá tombola.

Také děti s rodiči byly velmi nadšené. Kdo má dnes možnost vidět na vlastní oči, jak se dojí, spatřit krmení telátek či zblízka kabinu moderních strojů? Někde se mohly děti povozit i na koni či v kočáře nebo i v již zmíněném traktoru. Některé farmy při svých exkurzích ukázaly to nejmodernější, co je v dnešních stájích k vidění, a to od dojívacích robotů až po počítačem programovanou ventilaci a s tím i názornou ukázkou pohody ve stáji. Nadšenci strojů si zase přišly na své na ukázkách zemědělské techniky. V některých podnicích to byla i názorná předvedení či ukázková moderních technologií, které napomáhají boji proti erozi či správné péči o půdu.

Nosné Dny českého zemědělství byly hned dva. Pátek, který hostil školy, laickou i odbornou veřejnost, kromě tradičního dne otevře-

ných dveří přinesl bohatý program především v podobě chovatelské soutěže českého strakatého skotu, byl Zemědělský den ZAS Mžany na Královéhradecku na farmě v Sověticích. Stovky dětí absolvovaly naučný program, jehož tématem nebylo jen zemědělství, ale také produkce potravin a související obor lesnictví a myslivost. Kromě teoretických znalostí získaly děti i dovednosti, kdy si mohly zkusit umlít mouku z obilí. Prezenciaci pro děti dovršily také střední zemědělské školy, které nabídly možnost studií v tomto perspektivním oboru, který rozhodně má budoucnost i smysl.

Sobotní Den českého zemědělství se přesunul do ZD Čechovice u Vlašimi. Tato akce byla určena jen pro laickou veřejnost, která vzala bránu podniku útokem od samého rána. Kromě výrobků z vlastní masné výroby lákala většinu návštěvníků prohlídka areálu zemědělského družstva. Někteří tak měli možnost poprvé vstoupit do moderní stáje, kde je překvapilo příjemné prostředí a pracující přihnující automat, a dokonce i do dojírny, aby se přesvědčili, že dojení krav je zodpovědná práce s velkým důrazem na hygienu.

Odměnou za příjemně strávený, ač horký den bylo nejen občerstvení, ale právě spousta nových informací, k nimž se jen tak běžný člověk nedostane. Proto Dny českého zemědělství rozhodně letos nepatří k posledním. Ba naopak. Na další se můžete těšit i v dalším roce.

Vila bratří Čapků – Praha, Vinohrady

Svaz českých a moravských bytových družstev je členem pracovní skupiny, která připravuje Konceptci bydlení 2021+, tj. koncepci bydlení v České republice do roku 2030. S lehkým optimismem můžeme konstatovat, že poprvé od roku 1989 se v obdobném dokumentu (v jeho návrhu) hovoří o družstevní formě bydlení pozitivně. Tato připravovaná koncepce má být založena na třech pilířích, tj. vlastnickém, nájemním a družstevním bydlení. Poprvé po 30 letech se tak družstevní bydlení dostalo do sféry zájmu dotčených orgánů, které mu tak přiznávají nezanedbatelnou roli v segmentu poskytování dostupného bydlení. Věříme, že toto je pouze první krůček k obnovení renomé bytových družstev jako jedné z hlavních forem bydlení. Bytová družstva jsou připravena se vedle své hlavní činnosti, kterou je správa stávajícího bytového fondu, vrátit také k samé podstatě, kterou má většina z nich uvedenu ve svém názvu – tj. stavební bytové družstvo.

Něco z historie: Počátky družstevního hnutí na našem území se datují k roku 1847, kdy byl založen Pražský potravní a spořitelní spolek. První bytová družstevní výstavba pak byla realizována v letech 1886–1890 *Obecně prospěšným spolkem k výstavbě levných bytů v Brně*. Od tohoto data tak můžeme sledovat tradici družstevní bytové výstavby. Jejím cílem bylo zabezpečení levného (z dneš-

ního pohledu dostupného) bydlení pro střední třídu, tj. bydlení pro dělníky, úředníky – tedy běžné zaměstnance. Kromě oblasti bydlení družstva působila i společensky a kulturně.

Nově přijaté zákony o daňových výhodách pomohly na sklonku 19. století četnějšímu zakládání stavebních a bytových družstev. V roce 1908 bylo uváděno v českých zemích 99 bytových družstev, v roce 1910 již 127 a v roce 1912 pak 355 bytových družstev.

Po vzniku samostatného Československa v průběhu let 1918–1938 byla činnost družstev přínosem při další výstavbě a zkvalitňování bydlení. Ve velkých počtech vznikala nová stavební a bytová družstva, mnohá z nich na profesním principu. Příkladem mohou být domy knihtiskařů v Praze v Strašnicích či Podolí, které vznikaly na počátku 30. let.

Domy knihtiskařů – Praha, Strašnice

Vedle mnohem početnějšího levného bydlení byly družstevní formou realizovány také honosnější projekty, mezi které patří například luxusní dvojvívla bratrů Karla a Josefa Čapkových v Praze na Vinohradech. Již v roce 1922 bylo v Československu evidováno 1236 stavebních a bytových družstev.

Úspěšný rozvoj v období 1. republiky byl násilně přerušena německou okupací. Po skončení 2. světové války v roce 1945 navázala bytová družstva na předválečné tradice a stala se největším stavebníkem bytů. Komunistický puč v únoru 1948 předznamenal konec demokratického vývoje v Československu. V roce 1954, s ohledem na její demokratické principy, se kterými se tehdejší vedení státu neztotožňovalo, pak byla veškerá družstevní bytová výstavba zastavena.

K zásadnímu obratu dochází v roce 1959, kdy byl s ohledem na kritický nedostatek bytů ustanoven nový typ družstva – stavební bytové družstvo. Nově nastavené podmínky, státní podpora, nezanedbatelný finanční příspěvek pak vedly ke kvantitativnímu rozmachu družstevní výstavby. V období do roku 1989 tak bylo postaveno více jak 1 milion nových bytů. Bohužel, cílem centrálního plánování a řízení výstavby spojené s plněním požadovaných standardů a ukazatelů byla především kvantita výstavby na úkor její kvality. Tento fakt se pak ve větší či menší míře negativně projevil ve všech regionech republiky ve formě panelových sídlišť. Poslední panelové domy zahájené se státní podporou před rokem 1989 byly dokončovány a kolaudovány v letech 1993–1994. V osmdesátých a devadesátých letech tvořily družstevní byty 40% podíl u nově postavených panelových domů. Po roce 1989 již nová družstevní výstavba zahajována nebyla a občané, stejně tak jako dotčené orgány státní správy, preferovali výstavbu ve formě vlastnického bydlení.

V současné době, po 30 letech preference vlastnického bydlení, se Česká republika ocitla v bytové krizi. Obecný nedostatek finančně dostupného bydlení, vysoké ceny komerčních nájmu a zpřísnění podmínek poskytování hypoték vedou k diskusím o obnovení družstevní bytové výstavby. Praxe z velkých měst, ve kterých je krize v bydlení nejcitelnější, dokazuje, že družstevní výstavba je jednou z možných cest pořízení dostupného bydlení. V posledních pěti letech byly v Praze předány novým družstevníkům stovky bytů. Tyto realizované projekty jasně definují výhody družstevního bydlení, které je kombinací toho nejlepšího z vlastnického a nájemního bydlení. Je to zejména jistota bydlení ve vlastním (členství v družstvu je spojeno s právem nájmu bytů a s právem volné dispozice s družstevním podílem), snadný převod družstevního podílu („prodej“ bytu), způsob financování (úvěr čerpá družstvo, není třeba hypotéka), nižší cena bydlení (neziskové nájemné) a jednodušší správa bytu jako části družstevního domu.

Tyto aspekty tak vedou k poptávce po družstevních bytech i mimo Prahu. Svaz českých a moravských bytových družstev vyzývá pracovníky družstev v celé republice, aby o možnostech obnovení družstevní výstavby ve svých regionech diskutovali a nabízeli ji případným zájemcům o dostupné bydlení. Mnoha z našich kolegů nám bylo potvrzeno, že o družstevní výstavbu mají zájem také starostové měst a obcí, kde družstva působí. I oni hledají cestu, jak pro své obyvatele zajistit cenově dostupné, moderní a kvalitní bydlení.

Jedním z příkladů může být spolupráce SBD Pelhřimova a města Pacova. Družstvo ve spolupráci s městem zahájilo v listopadu 2019 výstavbu bytového domu se 40 bytovými jednotkami. Jedná se o první stavbu bytového domu v Pacově od roku 1992. Družstvo s městem již nyní plánují v druhé etapě výstavbu dalšího bytového domu a samostatného parkovacího domu. Družstvo již jedná o možné výstavbě s dalšími městy v regionu, např. Lukavec, Želiv, Počátky.

V případě družstevní výstavby se nemusí vždy jednat o výstavbu na zelené louce. SBD Rozvoj Opava zpracovalo studii na přestavbu nevyužívaného komerčního objektu v Malých Hošticích (předměstí Opavy). Cílem tohoto projektu je nejen vybudování 18 bytových jednotek v dispozici 1+KK až 3+1 o velikostech 49–83 m² a příslušného počtu parkovacích stání, ale také oživení dlouhodobě nevyužívaného objektu a revitalizace souvisejícího veřejného prostoru.

SBD Pelhřimov – bytový dům Pacov – zahájení výstavby

SBD Rozvoj Opava – bytový dům Malé Hoštice

AKTUÁLNÍ INFORMACE Z ČINNOSTI DRUŽSTEVNÍ ASOCIACE ČR

Z ČINNOSTI MUZEA DRUŽSTEVNICTVÍ

text: Mgr. Pavel Černý

Rok 2019 byl pro život Muzea družstevnictví poměrně pestrý. Muzeum samostatně či v součinnosti s DAČR uspořádalo a hostilo řadu akcí. Ať už se jedná o tradiční červnovou Pražskou muzejní noc či návštěvy studentů, badatelů či podnikatelů, konference, kulaté stoly a semináře.

Dne 8. ledna 2019 navštívila Družstevní Asociaci ČR skupina studentů magisterského studia **Fakulty tropického zemědělství České zemědělské univerzity**. Skupinu vedl proděkan pro pedagogickou činnost Ing. Jiří Hejklík, Ph.D.

Studenti kurzu zemědělských družstev a sdružení měli šanci si promluvit s experty DAČR, jmenovitě Ing. Martinem Pýchou, předsedou Zemědělského svazu ČR a také Mgr. Lukášem Němčíkem (marketingovým manažerem spotřebního družstva). Prodiskutovaná témata zahrnovala historii a současnou situaci českých zemědělských a spotřebních družstev. Na závěr studentů navštívili Muzeum družstevnictví, kterým je provedl s komentářem v anglickém jazyce Mgr. Pavel Černý, vedoucí muzea.

Dne 11. 2. navštívili Muzeum družstevnictví studenti **ateliéru sochařství UMPRUM** s vedoucím ateliéru Tomášem Uhnákem: „Význam muzea je stále nedocenený. Nejenže nabízí vhled do počátků a vývoje družstevního hnutí na území Čech a Slovenska, ale expozice a zejména jeho vedoucí Mgr. Černý představují kritickou

interpretaci dějin v kontextu vývoje družstevnictví a zdůrazňují dnes stále aktuální principy družstevnictví, roli družstevního spolčování a sebeorganizace – nebo řečeno prvorepublikovým pojmem – svépomoci jako možnosti pro důstojný život. Heslo družstevníků „Co jednomu těžko, všem snadno lehce“ je v době tlaku na individuální úspěch cenná inspirace.“

V úterý 12. března 2019 navštívil Muzeum družstevnictví generální sekretář **Unie evropských federalistů ČR** Ing. Ivo Kaplán, který je členem KDU-ČSL (byl zakládajícím členem ODA v 90. letech), Demokratického klubu a dalších společenských organizací. S velkým zájmem si prohlédl stálou expozici Muzea družstevnictví a zasedací místnost Družstevní Asociace ČR. V pamětní knize muzea zanechal milý vzkaz pro další návštěvníky muzea s podtextem „Ať jsme všichni jedno!!!“. Komentovanou prohlídku muzea zajišťoval vedoucí muzea Mgr. Pavel Černý.

V úterý dne 2. července 2019 navštívila Muzeum družstevnictví delegace ze zvláštní **administrativní oblasti Činy, Hongkong**. Jednalo se o 16 studentů středních škol, 2 členy sboru pod vedením úředního zástupce Franco Kwok z městské vlády Kowloon, průvodce Jo Chan z Hongkongu spolu s průvodkyní z pražské cestovní agentury ALLIANCE. Hostů se ujal vedoucí muzea, který delegaci přivítal tradičním čínským výrazem ni hao a poté je provedl vstupními prostory Družstevní Asociace ČR, kde je seznámil s historií budovy

spojené s Velkonákní společnostmi družstev, jejich historie se začíná psát v roce 1908. Hosté si také prohlédli panel k historii DAČR, Pavel Černý dále zajistil delegaci komentovanou prohlídku stálé expozice muzea k dějinám družstevnictví.

Závěrečnou součástí akce byla diskuse v zasedacím sále DAČR, kde proběhla beseda o problematice bytových, zemědělských, spotřebních a výrobních družstev v ČR, o tradici družstevnictví a jejich inspirativních hodnot pro demokracii a moderní společnost. Hosté obdrželi časopisy DAČR k historii družstevnictví, poslední číslo časopisu Czech Cooperator a statistiku. Zástupci Hongkongu na závěr poděkovali za velmi zajímavý program a pozvali zástupce DAČR do Hongkongu.

V úterý dne 1. 10. navštívili Muzeum družstevnictví studenti **Obchodní akademie Vinohradská**, která je Fakulní cvičnou školou Fakulty financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze. Navštívila nás jedna třída čítající 23 žáků spolu s profesorkou Ing. Darjou Šindelkovou. Obchodní akademie vzdělává studenty pro oblast obchodu a ekonomiky a mj. provozuje výukové tzv. fiktivní firmy na škole, kde studenty učí teorii a praxi podnikání a managementu. Jedná se o jednu z nejstarších českých obchodních škol, která zahájila výuku již ve školním roce 1909/1910. Studenti si nejprve prohlédli naši stálou muzejní expozici, a poté následovala přednáška a beseda v zasedací místnosti, kde byly připraveny publikace a brožury k družstevnictví a proběhla bohatá diskuse. Studenty nejvíce zaujalo družstvo Templářské sklepy Čejkovice, fenomén krtečka z družstva Moravská ústředna Brno či vila bratří Čapků, která byla družstevním podnikem. Zájem a překvapení projeví ohledně Národního divadla či pražské ZOO, které byly také původně družstvy. Studenti se měli možnost seznámit i se současnou problematikou družstevního podnikání.

Dne 1. 11. proběhlo na Družstevní Asociaci ČR slavnostní udílení ocenění pro studenty, jejichž práce byly oceněné **Výchovně vzdělávací komisí Muzea družstevnictví**. Ocenění předával předseda Svazu českých a moravských spotřebních družstev Ing. Pavel Březina.

Oceněny byly studentky **Martina Straková** z Jihočeské univerzity za práci Možnosti zvyšování konkurenceschopnosti spotřebních družstev. Vedoucím její práce byl doc. Kamil Pícha. Druhou oceněnou byla **Tatiana Matulová** za práci Ekonomický význam družstevních organizací v Československu v letech 1918–1938. Vedoucím její práce byl Ing. František Kalouda z Masarykovy univerzity v Brně.

Dne 12.11. navštívili zástupci Družstevní Asociace ČR **Hornické muzeum v Příbrami**. Cílem návštěvy byla především výměna zkušeností s fungováním menších muzeí. Odborná pracovnice tohoto muzea, archeoložka Mgr. Veronika Macháčová, podrobně pohovořila především o systému práce s exponáty, o pořádání specializovaných výstav, o práci se studenty a s ostatní odbornou i neodbornou veřejností, o možnostech propagace apod. Poté paní magistra provedla zástupce DAČR expozicemi muzea na vybraných pobočkách a zasvětila je do problematiky Centrální evidence sbírek, sbírkotvorné a ostatní muzejní činnosti. Součástí Hornického muzea Příbram je také Hornický skanzen Březové Hory, Památník Vojna Lešetice, Skanzen Vysoký Chlumec, Muzeum Špýchar Prostřední Lhota či Muzeum zlata Nový Knín.

SETKÁNÍ U KULATÝCH STOLŮ VĚNOVANÁ L. K. FEIERABENDOVÍ A F. L. CHLEBORADOVI

Družstevní Asociace ČR ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů ČR uspořádala dne 31. 10. 2019 kulatý stůl renomovaných odborníků k výjimečné osobnosti českého družstevnictví, **Ladislava Karla Feierabenda, ministra zemědělství a dlouholetého vrchního ředitele Kooperativy (obchodního ústředí hospodářských družstev)**.

Na akci s bohatou účastí byly připomenuty zásluhy L. K. Feierabenda o družstevnictví první republiky a také jeho život v exilu, kdy opouštěl svoji vlast před nacistickou a posléze komunistickou totalitou. L. K. Feierabend je autorem řady odborných prací s tematikou zemědělského družstevnictví a rozsáhlých pamětí na události z období let 1938 až 1950. Historik PhDr. Jaroslav Rokoský, PhD., charakterizoval L. K. Feierabenda jako agrárníka a džentlemana své doby. Historik Mgr. Jiří Urban, Ph.D., se věnoval otázkám kolektivizace a historik Mgr. Martin Tichý pohovořil o útěku L. K. Feierabenda po Labi do tehdejšího západního Německa. V závěrečné části vystoupila známá ekonomka, doc. Ing. Ilona Švihlíková Ph.D., z organizace Alternativa zdola, která srovnala tehdejší a dnešní stav družstev v ČR a zdůraznila družstevnictví jako životaschopnou konkurenční alternativu běžného živnostenského či korporátního podnikání. V závěru probíhala živá diskuse mezi hosty.

Dne 3. 12. 2019 se konal diskusní kulatý stůl věnovaný F. L. Chleboradovi, dalšímu významnému českému národohospodáři a průkopníkovi družstevnictví. Příspěvek doc. JUDr. PhDr. Ilony Bažantové, CSc., z katedry národního hospodářství Právnické fakulty Univerzity Karlovy a CEVRO Institutu nesl podtitul Chleboradovy teoretické názory a snaha být zakladatelem české národovecké ekonomické vědy a družstevnictví. Jako jeden z prvních, univerzitně vzdělaných českých národohospodářů se věnoval i praktické podnikatelské a družstevní činnosti a měl teoretické ambice v oblasti ekonomie. Jako teoretik se neúspěšně ucházel o post docenta na katedře národního hospodářství právnické fakulty pražské univerzity. Svou pětisetstránkovou knihou „Soustava národního hospodářství politického“, vydanou vlastním nákladem na podzim roku 1869, chtěl demonstrovat svou teoretickou erudici a studentům poskytnout česky psanou učebnici ekonomie vhodnou pro naše prostředí. Dalším cílem bylo dát patřičné teoretické zdůvodnění svým souběžným praktickým návrhům. Příspěvek PhDr. Jana Slavička, Ph.D., z Historického ústavu Akademie věd ČR a Vysoké školy mezinárodních a veřejných vztahů Praha se ze široké palety Chleboradových aktivit zaměřil právě na jeho činnost v čele pražského družstva Oulu. Příspěvek se dotkl principů konzumního družstevnictví, předpokladů pro vznik konzumního spolku v Praze a Chleboradových principů fungování a vedení družstva včetně příčin neúspěchu.

PRAŽSKÁ MUZEJNÍ NOC

V sobotu 8. června zažila Pražská muzejní noc fenomenální úspěch, kdy přilákala téměř 150 tisíc lidí.

Jen samotnou historickou budovu Národního muzea po osmileté rekonstrukci shlédlo jedenáct a půl tisíce návštěvníků. Otevřeno bylo letos více než 70 objektů muzeí, galerií a dalších památek. Velkému zájmu se také již tradičně těšilo Národní technické muzeum, Národní zemědělské muzeum, Muzeum policie, Náprstkovo muzeum či Botanická zahrada. Otevřené byly i prostory zapojené do výstavního projektu Pražské Quadriennale na Výstavišti. Připojily se také některé galerie včetně Národní galerie a několika objektů Galerie hlavního města Prahy. Návštěvníci opět vozily zdarma mezi objekty speciální linky MHD.

Naše Muzeum družstevnictví se letos zúčastnilo Pražské muzejní noci podruhé a zaznamenalo ještě větší zájem než v loňském roce, tedy přes 150 návštěvníků. Ti si nejen prohlédli stálou expozici k dějinám družstevnictví, ale také výstavu k výročí 170 let družstevnictví v českých zemích, které jsme slavili v roce 2017. Nově si poslechli tři přednášky k dějinám výrobního, zemědělského a bytového družstevnictví, které zajistily členské svazy DAČR. Vedoucí muzea zajišťoval komentované prohlídky expozice.

Festival muzejních nocí od roku 2005 organizuje Asociace muzeí a galerií České republiky ve spolupráci s ministerstvem kultury a Národním muzeem.

NA PAMÁTKU OTY ŠIKA

(11. září 1919 Plzeň – 22. srpna 2004 Sankt Gallen, Švýcarsko)

text: Mgr. Pavel Černý

V roce 2019 si Družstevní Asociace ČR připomenula výročí významných osobností, mezi něž patří i ekonom Ota Šik.

Ota Šik byl český ekonom a politik pražského jara, člen ÚV KSČ. Ve známost vešel jako tvůrce hospodářských reforem, později často označovaných jako třetí cesta (pro okamžitou liberalizaci cen, ale zároveň pro pomalejší liberalizaci zahraničního obchodu). Od roku 1961 působil jako ředitel Ekonomického ústavu ČSAV. Od roku 1964 řídil státní a stranickou komisi pro hospodářské reformy. V dubnu 1968 byl na základě návrhu Alexandra Dubčeka jmenován zástupcem ministerského předsedy a koordinátorem hospodářských reforem. Patřil k nejexponovanějším protagonistům reforem pražského jara. V rámci svých funkcí se zabýval přípravou zejména hospodářských reforem, které zasáhly i do rozvoje československého družstevnictví. Některé zásadní výroky, zveřejněné v Akčním programu strany pocházejí od něj. Po ztroskotání pražského jara emigroval do Švýcarska. Od roku 1970 pracoval jako pedagog v Basileji a Manchesteru a později jako profesor ekonomie na Vysoké škole hospodářských a sociálních věd v Sankt Gallenu ve Švýcarsku. Po listopadu 1989 jej přizval tehdejší místopředseda federální vlády Valtr Komárek k diskusím o ekonomických reformách.

Z HISTORIE

DRUŽSTVO PRŮKOPNÍKŮ Z ROCHDALE

text: Vladimíra Vávrová

Historicky první družstvo na světě začalo svou činnost v roce 1844 a jeho ekonomická teorie a praxe vešla do dějin družstevního hnutí jako úspěšný základ klasického družstevnictví a zahájila tradici spotřebního družstevnictví.

Historicky první družstvo na světě začalo svou činnost v roce 1844 a jeho ekonomická teorie a praxe vešla do dějin družstevního hnutí jako úspěšný základ klasického družstevnictví a zahájila tradici spotřebního družstevnictví.

Město Rochdale se nachází v Anglii severně od Manchesteru. Od konce 18. století se zde úspěšně rozvíjel hlavně textilní průmysl. Rochdale se díky tomu stal v polovině 19. století nejlidnatější obcí okresu Lancashire. Rochdaleký flanel byl proslulý a vyhledávaný. Soukromé podniky vzkvétaly, ale zaměstnanci v nich pracovali za velice nízké mzdy. Ti nejhudší začali hledat cesty ke zmírnění své bída. Výsledkem bylo, že několik tkalců a drobných řemeslníků (celkem jich bylo 28) na podzim roku 1843 projevilo snahu založit si svépomocný spolek na opatřování základních životních potřeb. Trvalo celý rok, než mezi sebou vybrali potřebnou sumu peněz, ale nakonec se jim podařilo svůj záměr realizovat. 24. října 1844 byl zaregistrován Spolek poctivých průkopníků v Rochdale, s volenou správou a dozorčím výborem. Spolek si pronajal jednu místnost v domě v zapadlé Ropuší ulici (Toad lane), kde byla 21. prosince 1844 otevřena skromná prodejna. V ní spolek prodával svým členům základní spotřební zboží, hlavně potraviny, za střední tržní ceny, v dobré kvalitě a správné váze.

Začátky činnosti družstva byly velmi těžké, ale situace se postupně zlepšovala a již v roce 1848 si družstvo pronajalo

celý dům v Ropuší ulici. Průkopníci pro své podnikání stanovili pravidla, později kodifikovaná jako **Rochdaleké principy**. Šlo například o striktní obchod v hotovosti, uplatňování dividend jako motivačního faktoru, finanční odměny za pravidelné nákupy.

Družstvo se od počátku zaměřovalo také na vzdělávání svých členů a jejich dětí. V r. 1849 valné shromáždění zvolilo tzv. vzdělávací výbor, jehož úkolem bylo otevřít prodejnu knih a časopisů. Zároveň byla založena i knihovna pro členy. V roce 1850 byla zřízena škola pro děti, kde se bezplatně vyučovalo, a o pět let později i nedělní škola pro dospělé. V roce 1856 družstvo otevřelo svoji první filiální prodejnu, za kterou pak brzy následovaly další. V 60. letech 19. století družstvo započalo s výstavbou obytných domů a investovalo do podniků železniční dráhy a do kanálu při Manchesteru. V roce 1863 byla založena **družstevní velkoobchodní společnost**.

Tak nejprve zvolna, ale potom již velice rychle začal vyrůstat ze zdánlivě bezvýznamného podniku „bláznivých tkalců“, jak byl mnohými posměváčky zpočátku označován, jeden z největších družstevních podniků v Anglii. Pod vlivem činnosti tohoto družstva byly pozměněny i některé anglické zákony, které původně značně omezovaly družstevní činnost. Po celou dobu své činnosti družstvo respektovalo zásadu levného zásobování a ani v jednom případě nezvýšilo svoje ceny za účelem většího zisku. Z necelých 3 desítek prvních členů se do konce 60. let 20. století rozrostlo na družstvo s více než 50 000 členy. Bohužel na začátku 80. let 20. století byla činnost družstva ukončena, když se v roce 1982 spojilo s dynamičtějším sousedním spotřebním družstvem Norwest.

Předsednictva rochdalekého družstva

Myšlenky iniciátorů rochdaleského spolku, vytyčené v jeho stanovách a zásady, jimiž se řídili jeho členové, jsou v družstevnictví platné dodnes. V prostorách původní prodejny rochdaleských průkopníků v Toad Lane je dnes instalována muzejní expozice anglického družstevnictví.

ROCHDALESKÉ PRINCIPY:

- rovnost členů;
- nízké podíly s možností splácet je postupně;
- prodej zboží členům za hotové;
- maloobchodní prodej jen za střední tržní ceny;

- vyplácení podílu na čistém zisku družstva každému členu podle výše jím uskutečněného nákupu, tzv. restituce;
- vytváření rezervního fondu;
- výchova a vzdělávání členů;
- tolerance různých politických a náboženských názorů v družstvu.

Rochdaleské principy se postupně modernizovaly a přizpůsobovaly společensko-ekonomickým podmínkám jednotlivých zemí a dodnes jsou považovány za „družstevní abecedu“ světového družstevního hnutí pro všechny typy družstev.

Budova, kde byla prodejna družstva

CZECH
COOPERATOR

Vydává Družstevní Asociace ČR, Těšnov 5, 110 01 Praha 1.

Tel.: 00420 222 312 494, e-mail: coopas@dacr.cz,

www.dacr.cz. Případné příspěvky zasílejte prosím na adresu vydavatele.

Czech Cooperator je zapsán do evidence periodického tisku pod evidenčním

číslem: **MK ČR E 12784**. Grafická úprava: colorkitchen.cz. Tisk: Tiskárna Kufr **ISSN 1803-3423**.